

4—Galerijní pedagogika a zprostředkování umění

RADEK HORÁČEK

4.1—Galerijní pedagogika – kořeny a počátky nového oboru

4.1.1—Terminologické pozadí pojmu **galerijní pedagogika**

Jestliže v českém prostředí již téměř dvacet let pracujeme s pojmy *galerijní animace* a *galerijní pedagogika*, zatímco nejbližší odborná oblast německy mluvících zemí má již více než čtyři desetiletí ustálen název *muzejní pedagogika*, je nezbytné si tuto odlišnost nejdříve vysvětlit. Důvody pro užívání jiného a oborově úžeji zaměřeného názvu lze najít ve dvou základních rovinách. Především je tu tradice v označení institucí, které výtvarné umění vystavují. Na rozdíl od převážné většiny výstavních budov v Evropě a zejména zámoří je v České republice pro označení institucí, jež disponují sbírkami výtvarného umění a představují je v podobě stálých expozic i dočasných výstav, dlouhodobě ustálen pojem „galerie“. V Německu však název galerie zcela jednoznačně označuje zejména menší privátní instituce, které prezentují především současné výtvarné umění, s nímž rovněž obchodují. Sbírkové instituce pak v Německu nesou označení „muzeum“ (snad s výjimkou Bodeho berlínských galerií), a také tento název je všeobecně ustálený a významově jednoznačně definovaný. V České republice ale výraz „muzeum“ nevnímáme jako slovo, které nás vede přímo k výtvarnému umění, protože naši tradici je považovat muzeum zejména za instituci typu zemských muzeí nebo muzeí místních, přírodovědných, historických či etnografických. Když u nás mluvíme o výtvarném umění, pak jednoznačně jako základní a nejsrozumitelnější název převládá pojem galerie. Tím ovšem vnášíme do dané terminologie jistou volnost či nepřesnost, protože pod pojmem galerie zahrnujeme současně velké sbírkové instituce, tedy muzea umění, ale také soukromé prodejní galerie, a ještě navíc i výstavní síně typu „kunsthalle“, tedy veřejné výstavní prostory bez sbírkového fondu. Po reorganizaci a přejmenování Českého muzea umění v Praze na Galerii středočeského kraje (GASK) u nás zůstávají vlastně jen tři výjimky, které se řadí do ustáleného evropského pojetí muzejní terminologie – Muzeum výtvarných umění v Olomouci, Muzeum umění a designu Benešov a Muzeum Kampa.¹ Označení výstavních institucí je tedy jedním důvodem, proč cítíme potřebu specifikovat pojem galerijní pedagogika úžeji, než je tomu třeba v Německu, kde je bezproblémově a všeobecně užíván

1) Muzeum Kampa je navíc v České republice ojedinělým příkladem veřejně působícího soukromého muzea.

název *muzejní pedagogika*. U nás bychom pod výrazem muzejní pedagogika hledali vazbu na výtvarné umění teprve po nějakém upřesnění, nikoli jednoznačně a ihned. Tradice říká, že muzeum je především něco obecně historického. Z hlediska struktury muzeologických oborů a oborů pedagogických můžeme muzejní pedagogiku považovat za obor zastřešující a *pedagogiku galerijní* za jeho dílčí součást.

Druhým důvodem pro užívání pojmu *galerijní pedagogika* je právě oborové zaměření. V Evropě rozvinutá muzejní pedagogika je obecnou disciplínou, která v sobě obsahuje teoretické i metodické otázky práce pro veřejnost na půdě muzea, tedy instituce, která se stejně dobře může věnovat dějinám, strojům, rostlinstvu či mineralogii jako dílům výtvarným. Nejčastější významové zabarvení ale směřuje k muzeu jako instituci prezentující výtvarné umění. Pro odlišnou tradici v našich zemích tak pojem galerijní pedagogika už hned v prvním plánu českému vnímateli říká, že se zaměřuje na výtvarné umění. Navíc tento název jednoznačně vypovídá o podstatně soudržnějším předmětu zájmu – ano, zcela nepochybně se zabýváme výhradně výtvarným uměním! Výtvarné umění, přestože může být rovněž rozlišováno podle období nebo oborů, je celistvou a dlouhodobě zkoumanou kulturní i vědní kategorií a princip práce s ním má tedy mnohé společné faktory.

4.1.2—Galerijní pedagogika mezi dalšími vysokoškolskými obory

Ptáme-li se, jaké místo zaujímá *galerijní pedagogika* jako samostatný obor mezi humanitními vědami vysokoškolského vzdělávání, pak jí nutně musíme přiřknout pozici osobitě mezioborově koncipované disciplíny. Faktické začleňování galerijní pedagogiky do vysokoškolského vzdělávacího systému v České republice posledních desetiletí podává určité „provozní důkazy“, že nejtěsnější souvislost cítíme s výtvarnou pedagogikou. Právě katedry výtvarné výchovy na pedagogických fakultách jsou nejčastěji odbornými pracovišti, kde je problematika komunikace s výtvarným dílem i aktivizujících galerijních činností v největší míře začleňována do studijních programů. Budoucí učitelé výtvarné výchovy tedy dostávají dílčí lekce zaměřené na galerijní animace, na lektorské galerijní a muzejní programy, na interpretační etudy pro různé typy diváků. Souvisejícími obory, jejichž poznatky musí *galerijní pedagog* využívat, jsou odbornosti poměrně značně širé. Možná je nejbližší historie umění, neboť galerijní pedagog by měl být poměrně obsáhle a hluboce obeznámen s vývojovými kroky v dějinách výtvarného umění. Velmi blízká a důležitá je teorie umění, neboť teoretické zázemí v obecné rovině, ale zejména třeba znalost vývoje interpretačních přístupů, obeznámenost s metodologickými modely výkladu uměleckého díla i interpretace uměleckých slohů a směrů jsou rovněž znalosti nezbytné. Jiný okruh příbuzností představuje psychologie. Ale nejedná se pouze o zaměření na umění, tedy o problematiku interpretace, již se zabývá psychologie umění. Je tu i psychologie jako obecná disciplína, psychologie se zaměřením na komunikaci, psychologie dítěte. Dalším okruhem jsou obory pedagogické, neboť metodika komunikačních dovedností a obecně metodika pedagogického působení jsou pro dobrou práci galerijního pedagoga rovněž nezbytné. Velmi závažným okruhem je pak celá skupina praktických výtvarných disciplín.